

kratskih partija, koje su se više-manje istovremeno pojavile u Mađarskoj i u Čehoslovačkoj, nijedna od njih nije shvatila problem nacionalnog pitanja. To dovodi do proturječja između dva radnička pokreta. Buržoazija uspijeva velik dio radništva skrenuti s revolucionarnog puta. Buržoaska revolucija u Češkoj ne prerasta u socijalističku revoluciju. Lijevo krilo socijal-demokrata u Češkoj dolazi do značajnije uloge kada je u Mađarskoj već oformljena KP. Mađarsko-češka suradnja dolazi do izražaja u Rusiji kada se i češka i mađarska KP (sekcije u Rusiji) bori za pridobivanje mađarskih i čeških zarobljenika za stvar socijalizma. Suradnja dolazi osim toga do izražaja i u zajedničkoj borbi Mađara i Čeha protiv intervencionista u Rusiji. (Ne smije se zaboraviti da je bilo dosta Čeha i na strani kontrarevolucije, što ima posebnih razloga).

Nakon proglašavanja MSR češka buržoazija i vodstvo socijaldemokrata u zajednici s mađarskim emigrantima kontrarevolucionarima pojačali su antisocijalističku propagandu. Za vrijeme te kontrarevolucionarne djelatnosti mađarske i češke buržoazije, nastavlja Arató, problem neriješenog nacionalnog pitanja samo je privremeno bio potisnut u pozadinu da se nakon sloma MSR rasplamsa i uoči II svjetskog rata dosegne vrhunac.

Osim ova dva priloga zanimljiv je članak (u ovom broju »Századoka« objavljen je samo njegov I dio) Ránki Györgya: »Podaci o mađarskoj vanjskoj politici u vrijeme agresije protiv Čehoslovačke (1937—1939)« pisan na temelju arhivskog materijala ministarstva vanjskih poslova Njemačke i Engleske.

U vezi s proslavom 40-godišnjice MSR Pálményi Ervin daje jednim manjim prikazom pregled kulturne politike MSR, a Siklós András nam kritički prikazuje mađarsku historiografiju koja se tiče problema MSR. Obuhvatio je razdoblje od 1919-1945.

Povodom proslave 40-godišnjice građansko-demokratske revolucije u Mađarskoj mjeseca oktobra 1918. Zsigmund László održao je na svečanoj sjednici predavanje pod naslovom »Slom Austro-Ugarske Monarhije i međunarodni odnosi«. To je predavanje također štampano u ovom broju Századoka, posvećeno obljetnici MSR. Spomenuti je članak temeljen na stranoj (engleskoj, njemačkoj i francuskoj) i na mađarskoj literaturi.

U svemu, ovaj svezak časopisa »Századok« zanimljivog je sadržaja. No, što se tiče ocjene MSR trebat će još dosta rada prije svega na prikupljanju historijske dokumentacije, i to ne samo iz mađarskih arhiva. Bez toga se ne može dati solidna naučna ocjena MSR. Isto vrijedi i za odnos radnih masa susjednih zemalja prema MSR, i to svih susjednih zemalja. Zatim, i u interpretaciji treba prevladati još dosta starih slabosti.

Ivan Meden

A MAGYR MUNKÁSMOZGALOM TÖRTÉNETÉNEK VÁLOGATOTT DOKUMENTUMAI 1917 NOVEMBER 7 — 1919 MARCHIUS 21

(Izabrani dokumenti iz historije mađarskog radničkog pokreta). Budapest 1956.

Institut za historiju komunističke partije Mađarske u spomenutom izboru obuhvatio je razdoblje od 7. XI 1917 - 21. III 1919. Tu su zastupljeni uglavnom lijevo orijentirani novinski članci, leci, izvaci iz raznih propagandnih brošura kao i arhivski materijal koji je pohranjen u Institutu za radnički pokret Mađarske.

Zbornik je podijeljen u dva dijela. U prvom se nalaze dokumenti koji odražavaju neposredan utjecaj Oktobarske revolucije na Mađarsku, zatim onaj dokumentarni materijal koji ilustrira poraz i raspad Austro-Ugarske Monarhije i dokumenti koji nam govore o građansko-demokratskoj revoluciji oktobra 1918. u Mađarskoj. Prvi dio knjige obuhvaća razdoblje od 7. XI 1917 - 31. X 1918.

U drugom dijelu dat je dokumentaran materijal koji se tiče građanske vlade i njene političke djelatnosti, zatim materijal koji govori o osnivanju KP Mađarske, kao i o njenoj borbi za ostvarenje diktature proletarijata, i, konačno, arhivska građa koja se tiče pobjede proleTERSke revolucije u Mađarskoj. U ovom, drugom, dijelu knjige obuhvaćen je period od 31. XI 1918 - 21. III 1919.

Na kraju Zbornika dat je detaljan kronološki pregled događaja navedenog razdoblja, kao i izbrani popis bibliografije za historiju radničkog pokreta Mađarske toga vremenskog perioda. Osim toga tu se nalazi i iscrpan popis tadanjih novina na teritoriju Mađarske i stvarno i imenično kazalo.

Od preko 700 dokumenata u knjizi svega su 3 koja se tiču događaja u našoj zemlji u tom razdoblju. Dokument br. 62 preštampan iz »Nepszava« od 7. XII 1918. govori o pobuni mornara 1. II 1918 u Kotoru. Prije opisa događaja autor članka naglašava da je ta pobuna mornara bila »prva revolucija za mir« o kojoj su, kako se dalje navodi, govorile i tadanje novine, ali na takav način da je općinstvo od svega toga malo shvatilo — štoviše, posredovanjem cenzure osudilo je taj odvazni korak mornara. Autor članka dalje kaže da je sada, »kada Republika jamči slobodu štampa«, moguće, a i potrebno, rasvijetliti taj događaj.

Dokument br. 224 obavještava o pobuni 79. hrvatske pukovnije, stacionirane u Rijeci. (Članak oštampam u »Kolozsvari Hirlapu« 24. X 1918).

Treći dokument (br. 229) tiče se pokreta Jugoslavena u Zagrebu za nezavisnost (»Pesti Naplo«, 23. X 1918). Članak je objavljen pod naslovom »Velika demonstracija u Zagrebu«.

Spomenuti izbor dokumenata poredan tematski u kronološkom okviru predstavlja dosta obimnu dokumentaciju o događajima koji su se odigrali u Mađarskoj pri kraju I svjetskog rata i uoči stvaranja Mađarske Sovjetske Republike u proljeće 1919.

Ivan Meden

Pošvář Jaroslav, NÁSTIN DĚJIN BRNĚNSKE MINCOVNY

Separat iz časopisa Numismaticky sbornik ČSAV V/1958. i VI/1960. Praha

Pisac raspravlja o povijesti kovnice novca u moravskom gradu Brnu i to na temelju različitih, ponajviše arhivskih podataka. Rasprava obuhvaća povijest od sredine XI do sredine XVII stoljeća. Za pisanje rasprave, budući da su domaći povijesni izvori bili preoskudni, trebalo je proučiti razne, u prvome redu trgovačke, veze Brna i Moravske sa susjednim zemljama na istoku i jugoistoku, s Poljskom i Ugarskom. Rasprava je podijeljena u četiri dijela ili glave, u dodatku se nalaze dva ekskurza, pregled novčanih relacija za XVI i XVII st. i dvije tabele na finijem papiru s 30 fotoreprodukcija različnoga novca, iskovanoga tokom stoljeća u Brnu.